

Het Land van Herle

Jaarverslag 2016

Stichting Historische Kring 'Het Land van Herle'

De stichting is op 4 april 1945 opgericht met als doel de bestudering van de geschiedenis van het historische gebied dat wordt aangeduid met het Land van Herle. Aan dit historische gebied werden later ook Kerkrade en omliggende gemeenten toegevoegd. Tegenwoordig behoren de huidige gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Onderbanken, Schinnen, Simpelveld en Voerendaal, ofwel het huidige Parkstad Limburg tot het werkgebied van de kring.

Het bestuur

Het bestuur bestond aan het eind van het verslagjaar uit: W. Terpstra, voorzitter; mw. K. Smeets-Limpens, secretaris; H. Otten, penningmeester en verder R. Braad, J. Smeets en mw. A. Quaedackers. Het bestuur heeft in het verslagjaar vijf keer vergaderd. Tijdens de vergaderingen is de beleidsnota 2016-2019 vastgesteld en zijn enkele uitwerkingsvoorstellen besproken. Een van de activiteiten die is opgepakt is de deelname aan de Maand van de geschiedenis, mede ingezet om ons publieksbereik te vergroten. Hiervoor werd een aparte werkgroep in het leven geroepen.

Nog steeds wordt maandelijks een digitale *Nieuwsbrief* gepubliceerd. Deze nieuwsbrief verzenden wij mede namens de historische en heemkundeorganisaties in Parkstad Limburg. Daarin worden nieuwtjes en activiteiten vermeld uit het historische veld, zoals deze door de verschillende organisaties zijn aangereikt. Mw. A. Quaedackers is redacteur van de digitale Nieuwsbrief. Verder worden actuele nieuwtjes en informatie ook verspreid via de website www.landvanherle.nl en de facebookpagina <https://www.facebook.com/land.vanherle/>.

De werkgroep

De stichting heeft, vanaf haar begin, een werkgroep ingesteld van zowel amateurs als mensen die professioneel actief zijn met geschiedenis. Dit is een gezelschap van historici, onderwijzers, archeologen, genealogen, architecten, etc. die in deze regio werkzaam zijn. De bijeenkomsten van de werkgroep hebben steeds plaats op de tweede maandag van de maand in de studiezaal van Rijkheyt te Heerlen.

Aan het begin van het verslagjaar bestond de werkgroep, onder leiding van de voorzitter van het bestuur Will Terpstra uit P. Borger, R. Braad, P. Crombach, F. Crutzen, S. van Daal BA, drs. M. van Dijk, dr. F. Gerards, S. Giezenaar, L. Heynens, dr. A. Jacobs, mr. J. Jetten, drs. J. Krüll, drs. K. Linders, M. van Opdorp, H. Otten, A. Patelski, J. Prakken, drs. M. Put, drs. A. Quaedackers, drs. Th. Raets, drs. E. Ramakers, dr. L. Schiphorst, mr. ir. J. Smeets, ir. R. Smeets, W. Terpstra, drs. M. van der Weerden, drs. L. Wolters en drs. M. van der Wijst. In de loop van het kalenderjaar zijn J. Born, K. Hessels, M. en R. Krutzen en P. van Veghel toegetreden tot de werkgroep.

Gewoonlijk wordt in de bijeenkomsten van de werkgroep door een spreker een voordracht gehouden met een onderwerp dat aspect(en) van de historie van de regio belicht. Na de lezing wordt hierover door de aanwezigen gediscussieerd. Verder worden door de voorzitter mededelingen gedaan met betrekking tot de stichting en wordt aan iedere deelnemer de gelegenheid geboden om vragen te stellen dan wel punten onder de aandacht van de werkgroep te brengen. Regelmatig zijn toehoorders te gast bij specifieke onderwerpen.

Het Land van Herle

Naast de informatie-uitwisseling zijn de volgende onderwerpen besproken:

18 januari	Koos Linders	Moderniteit en katholieke kerk einde 19e en begin 20e eeuw, toegespitst op de mijnstreek
1 februari	Lou Heynens	SEPARATISTEN IN LIMBURG 1830 – 1850: Een maagschap van edele samenzweerders
14 maart	Luc Wolters	90 jaar Veldeke Limburg
11 april	Frans Gerards	HOE VOERENDAAL HEERLENS 'WINGEWEST' WERD En de houding van het Voerendaalse gemeentebestuur
9 mei	Hilde Vanneste	Recente opgravingen in Parkstad
13 juni	Excursie naar Slot Schaesberg en de Leenderkapel	
12 september	Martin van der Wijst	Doopnamen in onze regio
10 oktober	Karen Jeneson	Nieuw onderzoek naar de thermen en de voortgang van IBA Romeins kwartier
14 november	Lou Heynens	Mijn-Strekers in de Waffen-SS: verfoeilijke keuzes, maar oh zo menselijk.
12 december	Roelof Braad	De waarde van historische kaarten uit de 16 ^e /18 ^e eeuw

Publiceren

Sinds 1950 bestaat een traditioneel tweede belangrijke activiteit van de stichting uit het uitgeven van een tijdschrift over het verleden van en geschiedbeoefening in de regio. Na de 65^{ste} jaargang vonden redactie en bestuur het tijd worden de naam en het formaat van het tijdschrift te wijzigen en ook inhoudelijk een en ander op modernere leest te schoeien.



De nieuwe naam: *MijnStreek*, historisch magazine voor Parkstad Limburg. Het formaat is gewijzigd naar A4. Het ISSN-nummer naar 2468-6166. Rubrieksgewijs presenteert de redactie een mix van artikelen, historisch actueel, boekbesprekingen en dergelijke met een verantwoord populair wetenschappelijk gehalte. Zie voor de inhoud van de eerste jaargang de bijlage bij dit verslag.

De redactie bestond aan het einde van het verslagjaar uit: R. Braad (hoofdredacteur); K. Linders (redactiesecretaris); mw. Anita Quaedackers (eindredacteur), F. Gerards, S. van Daal, M. van Dijk, W. Nolten en mw. D. Smeets-Habets.

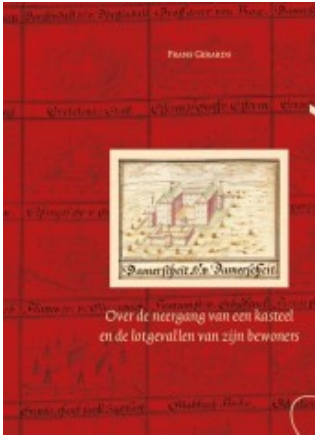
Op 31 december waren er 347 (2015: 357) abonnees, waarvan 9 (11) ruilabbonnementen. Gedurende het jaar hebben 28 (17) abonnees hun abonnement opgezegd en zijn er 18 (10) abonnees bijgekomen.

In samenwerking met Rijkshet is Het Land van Herle verantwoordelijk voor de uitgave van de *Historische Reeks Parkstad Limburg* en het vervolg op de serie *De geschiedenis van de Heerlense buurten*. Dit jaar rolden het tiende en twaalfde deel van de Parkstad Limburgreeks van de persen. Het uitkomen van deel 11 is door onvoorziene omstandigheden vertraagd, De verschijningsdatum ervan is verschoven naar voorjaar 2017.

Van het in 2015 uitgegeven boek 'Molenberg vroeger...' (buurten nr. 7) zijn twee (iets verbeterde) herdrukken uitgekomen. Voor de boeken verzorgde stadshistoricus Roelof Braad de eindredactie, terwijl Anita Quaedackers mee de redactie verzorgde.

Het Land van Herle

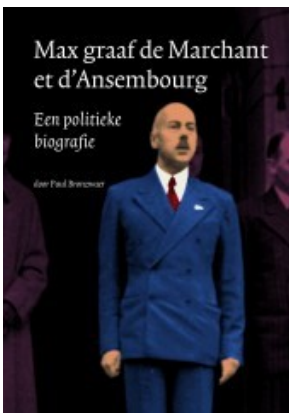
Als deel 10 in de Historische Reeks presenteerden we dit jaar het door dr. Frans Gerards geschreven boek *Dammerscheid : Over de neergang van een kasteel en de lotgevallen van zijn bewoners*. Het is een boeiend boek over dit al meer dan tweehonderd jaar verdwenen Voerendaals kasteel en haar bewoners geworden. Het bouwwerk moet op een steenworp afstand van Zorgcentrum 't Brook hebben gestaan, voor de precieze plek zijn bij het intensieve archiefonderzoek door de auteur geen



directe bewijsstukken gevonden.

Het boek is op donderdagavond 14 april in het zorgcentrum gepresenteerd. Daarna, op 23 mei, is het boek door de auteur nog persoonlijk aan burgemeester Wil Houben van Voerendaal overhandigd.

Donderdag 15 december om 17.00 uur vond bij Boekhandel Dominicanen in Maastricht de boekpresentatie plaats van het 12de deel uit de Historische Reeks Parkstad: Paul Bronzwaer : *Max graaf de Marchant et d'Ansembourg; Een politieke biografie*. Het eerste exemplaar is door de voorzitter van Het Land van Herle aangeboden aan de auteur. De auteur en voormalig stadshistoricus van Heerlen gaven korte toelichtingen over het waarom en de totstandkoming van het boek.



Paul Bronzwaer onderzocht archieven in Limburg, Den Haag en Amsterdam naar de politieke activiteiten van de 'oorlogsgouverneur' van Limburg. Het boek is een nauwgezet verslag van de politieke activiteiten van Max graaf de Marchant et d'Ansembourg en tevens de eerste wetenschappelijke biografie over de graaf. Ze onderzoekt waarom deze man de keuze voor het nationaal-socialisme heeft gemaakt. Een keuze die ertoe leidde dat hij tijdens de bezetting met de bezetter zou collaboreren. Daarnaast wil dit onderzoek ook de mythische verhalen die over hem de ronde doen tot hun ware proporties terugbrengen. De bestudeerde bronnen geven inzicht in de beweegredenen van de graaf om bewust voor het nationaalsocialisme te kiezen.

Publieksactiviteiten

Mark van Dijk vertegenwoordigt Het Land van Herle in de Heerlense commissie Open Monumentendag. Hij werkte mee aan het fraai, gratis aan de deelnemers ter beschikking gestelde boek en de routes die dit jaar in het teken stonden van 'Iconen en Symbolen' en die liepen door de stadsdelen Heerlerheide en Hoensbroek. Het boek kende slechts een beperkte oplage en is verder alleen nog als pdf te downloaden op de [website](#) van de commissie.

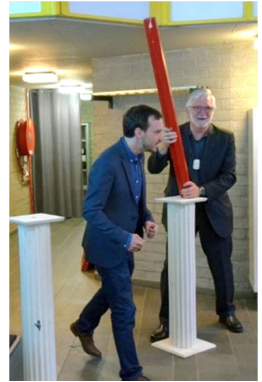
Het Land van Herle

Jaarlijks is oktober de landelijke maand van de geschiedenis. Het thema was 'Grenzen'. Land van Herle deed dit jaar voor het eerst mee met een eigen samengesteld programma. Met het thema 'Grillige Grenzen' waren er vijf bijeenkomsten met sketches, zang, interview, debat en quiz. De programma's staken goed in elkaar. Helaas was de opkomst door de geringe publiciteit helaas wat mager. Desondanks was het zeer geslaagd. Alle deelnemers en bezoekers vroegen om herhaling.

Onze activiteiten:



1 oktober – De opening van de activiteitenmaand was in samenwerking met Historisch Goud - Rijkheyt. Wethouder Jordy Clemens verrichtte de opening. Er waren smaakmakers voor de vier te houden avonden en geweldige muziekbijdragen door Jan Gooren en Toine Sporken (onder andere De Berghwerker van Dautzenberg en Hennen) en Ger Prickaerts. Voor de opening passeerde Jordy Clemens symbolisch 'anno 1785' de grens van het Staatse Heerlen naar het Oostenrijkse Schaesberg om daarmee te ontsnappen aan de Heerlense schepenen.



6 oktober - Avond 1 was in samenwerking met Heemkunde Voerendaal in de Borenburg en ging over *Zin en onzin van de bestuurlijke lappendeken*. Met een bokkenrijders-sketch door Dirk Dobbeleers, het bokkenrijderslied door May Quaeflieg en korte lezingen door ex-stadshistoricus Roelof Braad en Fontysdocent geschiedenis Jos Meuwissen.



14 oktober - Avond 2 was in samenwerking met en vond plaats in het Parkstad Limburg Theater onder het thema: *Vreemde krachten – arbeidsmigranten in de mijnstreek*. Er was een lezing door Serge Langeweg, debat en interviews met migranten, zang van het Poolse koor en een prijswinnaar voor de mooiste inzending van een migrantenfoto.



20 oktober - Avond 3 stond in Brunssum in het voormalig badhuis Treebeek het thema *Grenzen in de sport* centraal. Op deze avond was er een interview met Sharon Walraven, rolstoeltennisster en Paralympisch kampioene. Verder was er met haar en sportjournalist Wiel Verheesen een tafelgesprek over 'sportieve' historische plaatsen en gebeurtenissen in Parkstad en een sportquiz "Petje op, petje af". Marcel Put hield een korte voordracht over 'Grenzen in de Parkstad sport' en modereerde de avond.



27 oktober - Avond 4 vond plaats in het historisch oude kerkje in Eygelshoven. Het thema: *Onze taal langs de grens*. Antoine Jacobs vertelde over de taalverhoudingen in de 19e eeuw in Limburg, met name over het gebruik van Duits als cultuurtaal. Taalwetenschapper Ton van de Wijngaard ging in zijn lezing in op de verschillende dialecten in Parkstad en Zuid-Limburg. Troubadour Ger Prickaerts, zong enkele liederen in onvervalst Heëlesj en Jan Haselier las enkele stukken in Kerkraads dialect

voor uit de bundel levensverhalen, "Nuus wieër vertselle jevelles" van zijn vader Frans Haselier, doorspekt met wijsheden en humor.

Het Land van Herle

Stimulering historische participatie

Regelmatig organiseert Het Land van Herle samen met LGOG Kring Parkstad het 'Heemkundeoverleg' in de regio Parkstad Limburg. Hier komen van oorsprong de voorzitters van de meest actieve historische en heemkundeorganisaties bijeen. Tegenwoordig is het een meer gemengde groep van vertegenwoordigers/bestuurders van deze organisaties. De samenstelling wisselt afhankelijk van het te behandelen thema. In het verslagjaar waren er drie bijeenkomsten waar informatie-uitwisseling plaatsvond en in deze vergaderingen naast de gebruikelijke thema's als 'maand van de geschiedenis' en 'open monumentendag' vooral de toekomstbestendigheid van de verenigingen is besproken. Land van Herle co-financierde uit de geoormerkte reserve voor netwerkactiviteiten de spreker rondom dit thema op de jaarlijkse Zuid-Limburgse Contactdag van de LGOG-kringen Parkstad en Heuvelland. Deze vond plaats op zaterdagochtend 19 maart in Gen Coul/Corneliushuis, Heerlerheide in samenwerking met Heemkundevereniging Heerlerheide.



Leon van Melick, bekend trainer en consultant bij veranderingsprocessen bij vele multinationals hield die ochtend een voordracht over hoe de verenigingen toekomstbestendig gemaakt kunnen worden. Zijn thema "Vernieuwing van de heemkunde en de geschiedbeoefening - Wat morgen historisch maakt!" werd daarna met een anschouwelijk voorbeeld geïllustreerd in een presentatie door Peter Crombach, toen net voorzitter van Heerlen Vertelt (zie www.heerlenvertelt.nl). Duidelijk werd dat met goed gebruik van internet en social media jongere generaties bereikt kunnen worden.

Het Land van Herle

Bijlage

Inhoud eerste jaargang *MijnStreek*



Aflevering 1/2 – 56 p.

VAN DE REDACTIE: Veranderen 2

Roelof Braad

THEMA

Zeven gebeurtenissen met grote impact, een kort overzicht van de geschiedenis van de regio 4

Roelof Braad

De Indië-connectie, het begin van de moderne steenkoolmijnbouw in Nederlands-Indië en Nederland 10

Roland Bisscheroux

'Die den duijvel off drommel bannen wilt, moet selfs reijn sijn', enkele rechtszaken over bier, belediging en bedrog (1765-1774) 18

Erik-Jan Broers

Hoe herinneren wij ons het NSB-kopstuk Graaf Max d'Ansembourg (deel 1) 24

Lou Heynens

Hongaren bij Laura & Vereeniging te Eygelshoven, historische banden tussen Hongarije en Nederland/Limburg 30

Wim Noltén

MERKWAARDIG VERHAAL(D)

Een horrortandarts in Hoensbroek 36

Frans Gerards

GESCHIEDENIS ACTUEEL

Recente archeologische opgravingen in Parkstad 40

Koos Linders en Anita Quaedackers

PORTRET

Toine van den Bosch (1901-1953), een katholiek geestelijke die zich bekommerde om politieke delinquenten en hun gezinnen 43

Marcel Krutzen

INGEZOOMD

Uit de oude doos 46

UITGELICHT

Gezuiverd oorlogsverleden voor burgemeester Van Grunsven? 47

Frans Gerards en Roelof Braad

Boeiend relaas over chirurg en verzetsman Karel van Berckel 48

Frans Gerards

AANGESTIPT 50

Koos Linders, Diane Habets-Smeets, Mark van Dijk, Roelof Braad, Anita Quaedackers en Lou Heynens

Aflevering 3 – 36 p.

VAN DE REDACTIE: Veranderd 2

Koos Linders

Reacties op terugblik in het vorige nummer 3

THEMA

De Borgbergh, de herontdekking van een Voerendaalse motte 4

Frans M. Gerards, Xavier van Dijk en Walter Uitterhoeve

Het Land van Herle



Het vluchtelingenprobleem, minder bekend gebleven aspecten van het verblijf van Belgische katholieken in Nederlands Limburg tijdens de Eerste Wereldoorlog 11

Geert Verbeet

INGEZOOMD

Mo(nu)mentje 19

PORTRET

Hoe herinneren wij ons het NSB-kopstuk Graaf Max d'Ansembourg (deel 2) 20

Lou Heynens

MERKWAARDIG VERHAAL(D)

Vandaag gedoopt, drie maanden later geboren 24

Lieke Boumans-Willems

GESCHIEDENIS ACTUEEL

Straaljagercrash in Heerlen op 5 juli 1955, een monumentje voor een omgekomen piloot 30

Anita Quaedackers

UITGELICHT

Geef Limburg terug! Separatisme en verzet in het bronsgroen eikenhout: een historische studie 33

Koos Linders

AANGESTIPT 35

Hoop op toekomst (Ingeborg Krijgsman) / Leven met DSM (P. Schievink)

Koos Linders



Aflevering 4 - 32 p.

VAN DE REDACTIE: De redactieleden 2

Anita Quaedackers

Reacties op 'mo(nu)mentje' in het vorige nummer 3

THEMA

'Schaesberg' in Transsylvanië 4

Koos Linders

Orangistische scherpslijpers in de Heerlense schepenbank (1789) 14

Frans Gerards

HISTORISCH ACTUEEL

Nieuw onderzoek naar het romeinse badhuis van Heerlen 21

Karen Jeneson

PORTRET

Willem Quaedvlieg (1866-1960), Leider van de Limburgse landstand (1942-1943) 25

Marcel Krutzen

INGEZOOMD

Mo(nu)mentje 27

AANGESTIPT 28

Koos Linders, Frans Gerards en Anita Quaedackers